

Overdenking zondag 10 februari 2019: Rein en onrein

Jaap Boeschoten

Lezingen: Psalm 51, Marcus 7, 1 – 7 en 14 – 23; Matteüs 5, 8

In de serie diensten over de zaligsprekingen is vandaag aan de beurt de uitspraak van Jezus: 'Gelukkig wie zuiver van hart zijn, want zij zullen God zien'.

Zuiver van hart of rein van hart lijkt wel een helder begrip: Zuiver, rein, niet bevuild of besmeurd, niet verontreinigd, maar het kan ook betekenen gereinigd, schoongemaakt schoongewassen. Zoals je je handen wast nadat je een vieze klus hebt gedaan, of hebt gedoucht voordat je hier naar de kerk gaat. We zijn dan schoon, rein, of in ieder geval gereinigd. En vanzelfsprekend is dat een goede zaak, wie schoon is, rein, hoeft zich niet te schamen en kan anderen open en zonder schaamte tegemoet treden. Wie kan daar nu bezwaar tegen hebben? Toch blijkt dat het woord 'zuiver' of 'reinheid' nog wel eens wat onrust teweeg te brengen.

Ik wil proberen een aantal gebeurtenissen van de laatste tijd langs te lopen en te zien wat het begrip zuiver van hart daar mee heeft te maken.

Asia Bibi, een RK vrouw uit Punjab in Pakistan, bood in 2009 een aantal moslimvrouwen wat te drinken aan moslimvrouwen. Die weigerden van dat water te drinken omdat het in aanraking was geweest met een Christen, en dus verontreinigd. Asia Bibi zei toen: *'Ik geloof in Jezus, die stierf voor de mensen aan het kruis. Wat deed jullie profeet Mohammed ooit om de mensheid te redden?'* Vanaf dat moment werd zij als onrein gezien en werd zij vervolgd, met de dood bedreigd en gevangen gezet. In november werd zij vrijgesproken en naar een beveiligde plek gebracht. Canada heeft aangeboden om haar asiel te verlenen. Wat een gevolg van een idee over reinheid en onreinheid.

Of neem nu de Indiase Kanakadurgha die als eerste vrouw de hindoetempel Sabarimala betrad. Toegang voor vrouwen was verboden omdat zij wel eens ongesteld zouden kunnen zijn, en dus onrein en dan verontreinig je de hele tempel en het terrein. De rellen daarover hebben verschillende doden tot gevolg gehad.

De nadruk op eigen reinheid en eigen gelijk verwoest menselijke relaties en verhoudingen.

Ook de Nashville Verklaring heeft als uitgangspunt dat God één bepaalde vorm van samenleven van mensen wil: het huwelijk tussen één man en één vrouw, de rest is onrein, ongewenst.

Het begrip reinheid wordt dan dus vooral gebruikt om anderen onrein te kunnen verklaren en om onderscheid te maken, mensen uit te sluiten. Daarmee kun je jezelf rein verklaren en 'aan de goed kant staan' terwijl al die anderen onrein zijn en dus verkeerd zijn.

Het gebeurt helaas regelmatig dat mensen claimen dat God aan hun kant staat, dat zij de reine, zuivere waarheid in pacht hebben en de anderen er dus naast zitten. Er is maar één zuivere waarheid en dat is (toevallig) die ik onder woorden breng. En daar is God het natuurlijk mee eens. 'With God on our side' of 'Gott mit uns' wordt vaak gezegd in conflicten of zelfs oorlogen. En grote gruweldaden zijn in het verleden gepleegd met de woorden 'God wil het!'

Het lijkt me dat we daar voorzichtig in moeten zijn. Zo hoorden we na het akkoord over het kinderpardon mensen zeggen dat deze uitkomst Gods wil was. Natuurlijk kunnen we blij zijn voor de in Nederland gewortelde kinderen die mogen blijven, maar mogen we dan zo'n compromis claimen als 'Gods wil?' Nog afgezien van de consequenties door het afschaffen van een kinderpardon in de toekomst. Eigenlijk plaats je jezelf dan al weer in de positie van de zuivere, de echte gelovige, terwijl al die anderen, die er anders over dachten, dat niet konden zeggen. Het lijkt me beter om te zeggen dat jij vanuit jouw geloof en manier van de Bijbel uitleggen een bepaalde mening hebt en die principieel wilt volgen, zonder de claim dat dat Gods wil is en de anderen er dus naast zitten.

Hebben kinderen misschien een rein, zuiver hart? Omdat ze nog niets of minder weten, minder kunnen overzien en daarom een directer en zuiverder oordeel kunnen hebben over mensen, over situaties. Dat hoorden we deze week ook over de klimaatpijbelers, jongeren die in Den Haag betoogden voor een directe aanpak van het klimaatprobleem. Ja, zeiden commentatoren, zij zien niet hoe ingewikkeld het allemaal is, ze zien niet de consequenties en kunnen dus makkelijk demonstreren. Maar daarmee maak je hun houding nu juist onschadelijk: ach wat lief, ze protesteren vanuit hun hart, maar wij, de volwassenen, weten hoe het werkt en wij doen maar

niets. Zou de tekst zo'n houding van ongecompliceerd voor iets gaan, niet te veel nadenken over moeilijkheden en ingewikkelde consequenties, bedoelen met 'zuiver van hart'?

Nou nee, ik denk niet dat met zuiver van hart bedoeld wordt dat je simpel moet kiezen als een kind en niet moet nadenken.

Laten we eens nagaan hoe in de Bijbel wordt gesproken over een zuiver hart en reinheid:

In psalm 51 bidt David om een zuiver hart. En dat was wel nodig ook. Hij bidt deze psalm toen de profeet Nathan hem had bezocht nadat hij met Bathseba had geslapen en haar man had vermoord. David wil dus graag gereinigd worden. Hij had niet een rein hart, maar wilde graag gereinigd worden. Juist als er van alles mis is met ons, met ons hart, kan dat zuiver worden, kan dat gereinigd worden. Het is dus niet een vaste status, maar kan veranderen. Een bezoedeld, vervuild, hart of geweten kan worden gereinigd en dat heeft David, en hebben wij nodig. Hij erkent zijn wandaden, neemt verantwoordelijkheid voor wat hij heeft gedaan en betreurt die. En pas daarna bidt hij om een zuiver hart en een nieuwe geest.

Een hart is dus niet altijd rein of vervuild, maar kan worden gezuiverd, als we erkennen dat we fouten begaan en daar spijt van hebben.

Een tweede dat we kunnen leren is dat ons hart niet wordt vervuild, onrein wordt door wat anderen doen, wat je aanraakt of meemaakt.

In de lezing van Marcus 7 spreken de Farizeeën Jezus er op aan dat zijn leerlingen niet eerst hun handen wassen voor het eten. Jezus antwoordt hen dan: 'Een mens wordt niet onrein van de dingen die bij hem naar binnen gaan. Nee, een mens wordt juist onrein van de dingen die uit hem naar buiten komen.' Ook dat zagen we al in de psalm van David. Niet de anderen en de omstandigheden maken mijn hart onrein, nee, de onzuiverheid komt juist van binnen uit. Jezus zei: *'Dat zouden jullie moeten begrijpen! Alles wat je eet, gaat van buiten naar binnen. Dat is bekend. 19Het komt niet in je hart terecht, maar in je maag. En ten slotte verdwijnt het in het riool. Jullie snappen toch wel dat eten een mens niet onrein kan maken?'* Zo liet Jezus zien dat je alles mag eten.

20Jezus zei verder: *'Een mens wordt onrein van de dingen die uit hem naar buiten komen. 21-23Want alle slechte dingen die een mens doet, komen uit zijn eigen hart: slechte gedachten, overspel, moord, belediging, trots en domheid. En ook vreemdgaan, stelen, graaien, liegen, gemeen zijn, jaloers zijn op anderen, en je nergens voor schamen. Al die slechtheid die uit een mens zelf komt, maakt een mens onrein.'*

Een rein hart hebben we dus niet vanuit onszelf, omdat we bij een bevoorrechte groep mensen behoren die gelukkig beter of reiner, zuiverder is dan alle anderen.

Ook hebben we geen zuiver hart omdat we ons niet bemoeien met andere onzuivere mensen, onreine zaken of handelingen. We raken niet onrein omdat we iets aanraken of ons met iets of iemand die anders is bemoeien. Nee we worden onrein door onze eigen gedachten en handelingen en kunnen alleen rein worden, een zuiver hart krijgen, als we gereinigd, vergeven worden van onze fouten. Wanneer we erkennen dat we fouten maken en niet zuiver van hart zijn, dan pas kunnen we een zuiver, een gereinigd hart krijgen, uit genade, niet uit verdienste.

En als we dan gereinigd zijn, hebben erkend dat we fouten maken en dat die onreinheid uit onszelf komt, dan kunnen we God zien. En zoals Emmanuel Levinas al zei: God zie je, ontmoet je vooral in de ander. Je kunt dan weer zien dat die ander er is, en hoe die werkelijk is. Dan zien we God zelf in de ander. De ander is dan niet meer degene die jou bedreigt en onrein maakt, maar een mens die ook graag een zuiver hart wil hebben, ook het beste wil en zo ook God vertegenwoordigt.

Jezus roept ons dus op om een zuiver hart te krijgen, en dat kan, al maken we veel fouten en is ons hart vaak onrein. En laten we niet bang zijn voor anderen die ons onzuiver zouden kunnen maken, en al helemaal niet die ander onrein verklaren omdat wij zelf zoveel beter en zuiverder zouden zijn, want de echte onzuiverheid komt vanuit onszelf, van binnen uit.

En als we dan een zuiver hart hebben ontvangen, dan kunnen we in de ander God zelf zien.

Amen.